

ЗНАМЕНІТІ УКРАЇНЦІ

ЛЕОНІД ТОМА

ПЕТРО
КОНАШЕВИЧ
САГАЙДАЧНИЙ

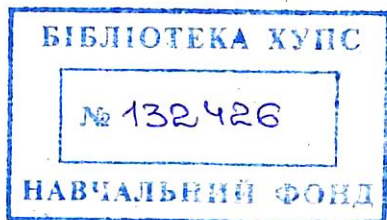
FOLIO

ЗНАМЕНИТІ УКРАЇНЦІ

94(477)
Т 56

ЛЕОНІД ТОМА

**ПЕТРО
КОНАШЕВИЧ
САГАЙДАЧНИЙ**

Харків
«ФОЛІО»
2019

Українська пісня, як своєрідний історичний літопис, назавжди зафіксувала ім'я Петра Конашевича Сагайдачного як гетьмана «необачного», що «проміняв жінку на тютюн та люльку». Пісня вихваляє лицарські чесноти гетьмана, робить із нього типового запорозького воеводу, що зневажив спокуси домашнього затишку заради прихильності до воєнних походів та табірнього життя: «Мені з жінкою не во- зиться, а тютюн та люлька козаку в дорозі знадобиться».

Проте справжній Сагайдачний був зовсім не таким, як змальовано його в піснях. Цей «необачний» лицар поєднував у собі звияжність із розважливістю, хист полководця — з обдарованістю політика. Він вправно керував Запорозьким Військом, але аж ніяк не був в особистому житті прихильником запорозького способу життя, людиною, що цілковито зосереджена на війні. Війна для Сагайдачного була насамперед продовженням політики. А чим же тоді була для нього політика?

Аби відповісти на це запитання, слід розглянути життя Сагайдачного в контексті епохи. Народжений приблизно у 1570 році, він був сучасником таких подій, як іспано-нідерландські війни, релігійні війни у Франції, Московська смута. Йому був рік, коли в битві при Лепанто об'єднані сили християнських держав завдали тяжкого удару Османській імперії, 17 років — коли загинула «Непереможна армада», 20 — коли розпочалася російсько-шведська війна, 26 — коли була укладена Берестейська унія, яка мала б поєднати православних та католиків Речі Посполитої, а насправді тільки поглибила між ними розкол. У рік його народження Іван Грозний знищив Новгород, у рік його повноліття було страчено Марію Стюарт, у рік смерті — до керма великої політики став кардинал Рішельє. Ось які події позначали тло епохи, а з-поміж історичних її портретів бачимо і портрет Сагайдачного.

За його життя змінилися династії в Англії та Франції, у Росії династії змінювалися двічі, в Європі йшла Тридцятирічна війна, в Османській імперії сталося кілька переворотів, у Китаї прийшла до влади династія Цін, Японія на триста років замкнула свої терени для іноземців, у Південній Америці придушили останню індіанську державу, а в Північній Америці переселенці заснували Плімутську колонію, з якої згодом виростуть Сполучені Штати. Відлуння всіх подій долітало й до українських земель, бо тоді, на зламі XVI—XVII століть, весь світ вирував шаленими змінами,

кінчалось те, що нині зветься Середньовіччям, починався Новий час.

Річ Посполита хоч і була тоді периферією Європи, проте її «фронтирне» становище робило її важливою периферією. Османська імперія прагнула цілковитого контролю над Чорним морем, Московське царство оспороювало ці претензії, водночас змагаючись із Литвою та Швецією за вихід до Балтики, і саме в Україні, на межі з Диким Полем, у постійному протистоянні нападам татар з одного боку та експансії польської Корони з іншого, вигартувалась така сила, як Запорозька Січ.

І не хто інший, як Сагайдачний перетворив цю силу, буйну та неупорядковану, на чинник великої політики. Ось у чому полягає його найбільша заслуга перед Україною, його найбільше досягнення як політика й державотворця.

Діяльність Сагайдачного — це перша реальна спроба відродити державність України після княжих часів. Якби не його передчасна смерть, можливо, ще перед Хмельницьким Україна могла б увійти в коло європейських державних народів. У політичній боротьбі він уміло грав як на популістських гаслах із запорожцями й низовим козацтвом, так і на струнах шанобливості, коли мав справу з реєстровим козацтвом, шляхтою та старшиною. Він безжально розправлявся з політичними супротивниками, такими, наприклад, як Неродич-Бородавка; жорстоко карав за порушення військової дисципліни, вчинив криваву різанину в декількох російських містах, аби зламати моральний дух

московського війська, але без жодних коливань проголошував себе захисником Церкви, вів переговори з московським царем, із яким щойно воював, пропонуючи йому вірність тих самих козаків, які ще два роки тому обступали Москву.

Такі політичні курбети були властиві більшості тодішніх діячів. Сагайдачний був у своїх найгірших проявах не гірший за ту більшість, утім у найкращих — постає як людина великої шляхетності та щирого благочестя.

Переходячи від цієї передмови до власне життєпису Сагайдачного, слід зауважити, що перед будь-яким біографом Петра Конашевича постає передусім проблема джерел — їх обмаль, надто коли йдеться про ранні роки гетьмана. Тому ця книга побудована як своєрідний портрет на тлі епохи, дуже бурхливої і через те дуже цікавої. А портрет можна створити, або змалювавши саму людину, або змалювавши все довкола неї, утворивши своєрідний силует. Брак відомостей про самого Сагайдачного можна компенсувати висвітленням середовища, у якому він існував, утворюючи таким чином етюди «Сагайдачний і Острозька академія», «Сагайдачний і Січ», «Сагайдачний і Київське братство», аби поєднати все врешті-решт у великому полотні «Сагайдачний і Україна».

ЗМІСТ

Від видавництва	3
У вирі творення	7
І вшир, і вглиб	17
Ой, Січ-мати... ..	26
Турецькі походи	40
Під стінами Москви	51
Раставицька угода та православне відродження	69
Хотинська Іліада	83
Смерть і слава	108

Т 56 Тома Л. В.
Петро Конашевич Сагайдачний / Леонід Тома; худож.-
оформлювач С. М. Кошелева. — Харків: Фоліо, 2018. — 119 с.:
іл. — (Знамениті українці).

ISBN 978-966-03-5098-4 (Знамениті українці).

ISBN 978-966-03-8454-5.

Петро Конашевич Сагайдачний (1570—1622) увійшов в історію як один з найвизначніших козацьких гетьманів Війська Запорозького, видатний полководець, державний діяч, дипломат, захисник української культури і духовності. Завдяки його діяльності козацьке військо перетворилося на регулярне військове формування. Перемоги Сагайдачного в походах до Криму і Туреччини сприяли зростанню міжнародного значення українського козацтва. Визначну роль відігравав гетьман і в Хотинській війні 1620—1621 років. Під час Хотинської битви Сагайдачний очолював 40-тисячне козацьке військо. Перемога в ній зупинила наступ Османської імперії на Європу. І в цьому неперевершена заслуга Петра Конашевича Сагайдачного — звияжного лицаря, котрий завжди був «готовий ойчизні служити, за вольность її і свій живот положити».

УДК 929:94(477)

Петро Конашевич Сагайдачний (1570—1622) увійшов в історію як один з найвизначніших козацьких гетьманів Війська Запорозького, видатний полководець, державний діяч. Завдяки його діяльності козацьке військо перетворилося на регулярне військове формування. Перемоги Сагайдачного в походах до Криму і Туреччини сприяли зростанню міжнародного значення українського козацтва. Визначну роль відіграв гетьман і в Хотинській війні 1620—1621 років. Перемога в ній зупинила наступ Османської імперії на Європу. І в цьому неперевершена заслуга Сагайдачного — звитяжного лицаря, котрий завжди був «готовий ойчизні служити, за вольность її і свій живот положити».

ISBN 978-966-03-8454-5

9 789660 384545

Купити книги
на сайті
видавництва
folio.com.ua